

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040 ten name van BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES Telefoon 2424.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Bezwaarden over en onder de Synodocratie, 10. — Kerkelijk leven: Zelfstandig optreden in de politiek, XIII. Praten of eerst schrijven, VI. Heeren of broeders, III. Dr Hommes en geroddel. Het consumentencrediet. Kuyper en kuypers. Dringend verzoek theol. hogeschool. — Op en om 't kerkplein: Episcopus invisibilis. — Boekbespreking. — Groninger brieven. — Korte berichten. — Persschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Bezwaarden over en onder de Synodocratie. 10

Naar nog een stem uit het kamp van de wijsbegeerte der wetsidee willen we luisteren.

Het is die van dr S. U. Zuidema.

Zonder eenigen twijfel is wat hij over de brandende kwestie schreef het belangrijkste van wat dien-aangaande door den kring van de wijsbegeerte-der-wetsideeën werd geprogeerd.

Want vooreerst is wat Zuidema schrijft altijd knap en scherpzinnig. Daarbij komt, dat hij de zaak moedig en in de kern aanpakte. Bovendien ontvingen zijn beschouwingen een prachtig relief doordat hij ze plaatste tegen den achtergrond van een fijne en rake kritiek op wat in den gereformeerden kring aan wijsheid-omtrent-het-verbond in omloop, ja, bijna algemeen gangbaar was.

Ik ben er van te voren reeds van overtuigd, dat de lezers met groote verbazing — of: verrassing — kennis zullen nemen van het feit, dat reeds in 1939, en dan nog wel door middel van het „Kerkblad van de Gereformeerde Kerken in Nederlandsch-Indië“ zoo'n volmaakt zuiver, „vrijgemaakt“ geluid inzake het verbond des HEEREN heeft geklonken.

Nu we van harte gaarne de belangrijke en nog ten volle actuele boodschap van dr Zuidema inzake het verbond Gods in „De Reformatie“ doorgeven, willen we eerst kennis nemen van den betekenisvollen, critischen arbeid welken door hem werd verricht.

Toen Zuidema met scherp blik het terrein van het gereformeerd-theologische denken afzocht om wat daar over het verbond werd geleerd te „be-proeven“, viel zijn oog, zooals bijna vanzelf spreekt, allereerst op de bouwsele, welke door prof. dr H. H. Kuyper, onder het motto: „Hamabdi“, daarop waren neergezet.

Zooals te doen gebruikelijk is, begint Zuidema met het opnoemen van wat hem daarvan goed lijkt. Hij prijst het in Kuyper, dat hij zich verzet tegen de onderscheiding van het genadeverbond in een uitwendig en een inwendig verband. Deze onderscheiding hing volgens Kuyper samen met de aanvaarding van de volkskerk, waarmee weer onlosmakelijk verbonden is het buiten werking stellen van de tucht over de kerkleden en het feitelijk toelaten van de ont-heiliging van de teekenen en zegelen van het verbond: den doop en het avondmaal. „Volgens de leer van het inwendig en uitwendig genadeverbond, aldus prof. H. H. Kuyper, zijn doop en avondmaal enkel teekenen en zegelen van iemands toebehooren tot het uitwendig genadeverbond. Dit uitwendig genadeverbond is het uitwendig lidmaatschap der kerk, het uitwendig gebruiken der sacramenten, het uitwendig belijdenis afleggen des geloofs. En daarnaast en geheel los daarvan komt te staan het inwendige, het

waarachtige, het eigenlijke Genadeverbond, dat tus-schen de ziel en God werd gesloten, dat in de waar-achtige bekeering en het geloof bestaat, en dat alleen de zaligheid medebrengt. Deze leer van een genadever-bond noemt hij dan niets anders dan een poging, om de gansche onware en leugenachtige verhoudingen, die in de volkskerk gevonden worden, voor de con-sciëntien goed te praten. Het uitwendig genadever-bond, waarvan de doop en het avondmaal teekenen en zegelen heetten te zijn, is volgens die leer door God ingesteld voor ieder uitwendig fatsoenlijk levend lid der gemeente, maar brengt geen de minste wezenlijke genade mee.“¹⁾

Behalve dezen lof wordt Kuyper ook nog een an-deren toegeswaaid.

Want niet alleen wijst hij de theorie van een uit-ten een inwendig verbond af — hij bestrijdt evenzoo de idee van een z.g. conditioneel genade-verbond. De menschen, die zoo'n conditioneel ge-nadeverbond leeren, zien in het verbond Gods niets anders dan een aanbieding van God, dat Hij de zalig-heid op voorwaarde van geloof en bekeering schen-ken wil. „Ook hiertegen — aldus dr Zuidema — tee-kent prof. H. H. Kuyper, o.i. terecht, verzet aan. Zijn bezwaren hiertegen zijn, dat op deze wijze het gena-deverbond weer een verkapt werkverbond wordt, waar-in ditmaal Gods genade afhankelijk gesteld wordt van der menschen geloof en bekeering. Op voorwaarde van ons geloof en onze bekeering wil God ons volgens die leer zijn genade geven. Dit gevoelen zinkt, nog die-per dan Rome, in het pelagianisme weg. Het miskent de vrije genade, welke God eeuwig bewoog, en ont-neemt aan den geloovige den troost van de vastig-heid van het genadeverbond. En het blijft o.i. de over-weging alleszins waard, ja, het heeft recht op ons aller instemming, wanneer prof. Kuyper schrijft, dat „een genadeverbond, dat niet vastligt in de uitver-kiezing Gods, maar afhangt van onzen menschenlijken wil, ons niet baat. Een genade, die alleen de moge-lijkheid der redding, maar niet de redding zelve schenkt, troost onze zielen niet“.

Merkwaardig blijft het, dat ook de Kanttekenaren van onzen Statenbijbel zich aan de onderscheiding in een uitwendig en een inwendig genadeverbond heb-ben bezondigd. Prof. Kuyper schrijft dit „insluipsel“ toe aan Gomarus, één der leden van de synode van Dordt, die aan de Statenvertaling gearbeid hebben. Onze belijdenisschriften kennen deze onderscheiding niet“.

Nadat dr Zuidema met instemming en lof deze cri-tiek van dr Kuyper heeft weergegeven, zegt hij vol-komen terecht, de, ook in onze dagen nog ten volle geldige, woorden: „Deze afwijzing van de leer van een inwendig- en uitwendig genadeverbond, alsook van een conditioneel verbond, vindt heden ten dage voor zoover mij bekend, in onze kerken nog steeds algemeene onverdeelde bijval“.

Wanneer hij dr Kuyper in zijn kritiek op en afwij-zing van een inwendig en uitwendig en conditioneel verbond con amore is bijgevalen, richt Zuidema het oog op de „positieve bijdrage“, welke Kuyper in de ontwikkeling van de leer des verbonds heeft geleverd. Zuidema ziet onmiddellijk waar het toen over ging en welk probleem dr Kuyper dus in zijn genoemde boek bespreken moest. Het is het vraagstuk van de verhouding van uitverkiezing en verbond, zooals dat zich aan ons voordoet in de vraag naar de po-sitie van de niet-uitverkoren bon-delingen.

Is het een wonder dat Zuidema, nu het over deze

1) Alle citaten van Dr Zuidema in dit artikel zijn ontleend aan het Kerkblad der Geref. Kerken van N. O. I., van 22 Juni 1939.

kwestie zal gaan, verklaart, dat, na de kennisname van Kuyper's afwijzingen, zijn aandacht „des te ster-ker geboeid“ wordt door de positieve bijdrage welke Kuyper ter oplossing van dat probleem leverde?

Nee, voor wie zelf met de vragen omtrent het verbond bezig is geweest, is dat géén wonder!

En hij zal het evenmin een wonder achten, dat onze aandacht des te sterker geboeid wordt door Zuidema's oordeel over de „positieve bijdrage“ van dr Kuyper, nu de essentie van wat deze leerde omtrent dit pro-bleem, door de Gereformeerde Kerken sindsdien als „godelijke waarheid“ werd vastgesteld en bindend verklaard.

Als Zuidema nu het scherpe stilet van zijn critiek in Kuyper's „positieve bijdrage“ steekt, begint hij aldus: „Onmiddellijk treft het ons dan, dat professor Kuyper (de) onderscheiding, welke van Augustinus dateert, tusschen een „behooren in het verbond“ en het „zijn van het verbond“, tusschen het „in foedere“ en het „de foedere“, gelijk het in de Latijnsche termi-nologie heet, overneemt. De niet-uitverkoren bonde-lingen, de schijngelooften, behooren wel in het ver-bond; maar ze zijn niet van het verbond. Dit wordt aldus uitgelegd, dat ze wel uitwendig in den kring van het genadeverbond leven; dat ze wel door de Kerk beschouwd worden als bondgenooten; ook wel deelen in de uitwendige teekenen van het verbond, en dat ze eenmaal ook naar het verbond geoordeeld zullen worden en te zwaarder straf zullen ontvangen. Maar: ze behooren niet in werkelijkheid tot het genadever-bond. Verder worden deze niet-uitverkoren bonde-lingen, die, wijl niet uitverkoren, ook niet geloovigen zijn, aangeduid als hypocrieten. Ze worden vergele-ken met spionnen, die ook uitwendig de uniform van het leger dragen, waartoe ze in werkelijkheid niet behooren. Allen, die zich niet bekeeren tot den leven-den God, blijken juist daardoor niet waarachtig in het Genadeverbond te hebben gestaan“.

Na dit duidelijk exposé trekt Zuidema heel deze beschrijving van Kuyper's opvatting in één zin samen, die het hart van de aldus verkondigde theorie, aldus onder woorden brengt, dat „alleen de uitverkorenen tot het Genadeverbond behooren“.

Bovendien blijkt uit het bovenstaande, dat dr Kuy-per ook nog de volgende beschouwingen is toegegaan:

Het zaad der geloovigen, dat, hoewel recht heb-bend op den doop, later blijken zal geven niet tot het genadeverbond te behooren, „leeft slechts uitwendig in het genadeverbond“.

Het wordt „door de Kerk als bondgenooten be-schouwd, hoewel ze het in waarheid niet zijn“.

Men moet nu met het oog op dit deel van het zaad der geloovigen een scherp onderscheid maken tus-schen het oordeel dat God over deze kinderen velt en het oordeel dat de kerk over hen uitsprekt en waarnaar zij deze leden behandelt. Volgens Gods oor-deel behooren zij niet tot het genadeverbond. Maar de kerk, die volgens de theorie van dr Kuyper een positief bevel van God ontving om alle kinderen der geloovigen als bondelingen te beschouwen, beoor-deelt deze kinderen in afwijking van Góds oor-deel over hen, wel als bondelingen. Ongetwijfeld handhaaft de kerk deze beschouwing slechts zolang als het tegendeel niet blijkt. Maar dat doet niets af van het feit, dat zolang al de kerk deze beschouwingswijze in practijk brengt, „de kerk be-paalde personen voor bondelingen houdt, welke God er zelf, krachtens Zijn verkiezing van eeuwigheid, er niet toe rekent“.

Ik geloof, dat ik niet teveel zeg, als ik beweer, dat deze, naar den vorm ongetwijfeld zachte, critiek van Zuidema in wezen vernietigend is.

Deze kuyperiaansche constructie — aldus zakelijk dr Zuidema — dwingt ons de monstrueuze idee op van een God, die bepaalde menschen niet als bondelingen beschouwt en

tegelijk van zijn kerk eischt dat wel te doen! Tot deze consequentie kan en moet — als zij tenminste zoo opgezet wordt als dr. Kuyper dat doet — een theorie komen, welke alléén de uitverkorenen als ware deelgenooten van Gods verbond wil erkennen!

Maar met het bovenstaande is het standpunt van de kuyperiaansche, bij den aanvang reeds ontspoorde, gedachtengang nóg niet bereikt. Neen, het boven gezegde culmineert in de idee, dat de kerk alle kinderen der geloovigen, „zoolang het tegendeel niet apart blijkt, moet houden voor waarachtige bondelingen, d.i. voor uitverkorenen, volgens het oordeel der liefde”.

Op deze wijze „mogen de hypocrieten tot het genadeverbond gerekend worden, hoewel ze er werkelijk geen deel aan hebben”. De kerk, die over het hart niet mag oordeelen moet óók tegenover hen het „oordeel der liefde” hanteeren, volgens hetwelk ze als wedergeborenen beschouwd moeten worden!

De consequenties van deze stelling zijn o.a., dat de kerk „alleen naar de uitwendige kenteekenen verworpen van uitverkorenen mag onderscheiden” en dat de kerk „zich in dit feilbare oordeel vergissen kan”. Een vergissing, welke des te gemakkelijker kan plaats vinden, wijl, naar prof. Kuyper, het slechts uitwendig behooft tot het genadeverbond ook kan inhouden, dat iemand wel degelijk „inwendig”, in alle geval „geestelijke” gaven kan hebben ontvangen, terwijl hij desondanks aan de verkiezing tot zaligheid, en bijgevolg aan wedergeboorte, bekeering en geloof geen deel heeft!

Hoewel de kerk dus ter dege weet, dat er kaf onder het koren is, moet zij toch, „naar het oordeel der liefde, voor koren beschouwen allen, die tot het genadeverbond gerekend worden, d.i. alle kinderen van geloovige ouders, Totdat het tegendeel blijkt”.

Ook deze klap van Zuidema is weer kei-hard. God zou aan zijn kerk n.b. bevelen over haar leden zoo te oordeelen — nog wel met een „oordeel der liefde”! —, dat vergissing niet alleen nooit vermeden, maar zelfs altijd noodzakelijk is!!

Maar nog is het einde niet!

Zuidema vervolgt immers aldus:

„Meer dan eens treffen we in deze studie (van Kuyper) het woord „alsof” aan. „Beschouwd, alsof Christus voor hem gestorven ware”. In werkelijkheid is het niet zoo. Zoo heet het elders, dat de kerk uitgaat van de gedachte, dat al de kinderen der geloovigen als werkelijke bondgenooten moeten beschouwd worden, en dat ze over hen spreekt, alsof ze deel hebben aan deze weldaden. En op een andere plaats wordt gezegd, dat de kerk al haar zorg en arbeid aan de kinderen der geloovigen besteedt, alsof ze waarlijk kinderen Gods waren. In werkelijkheid zijn sommigen van hen 't niet.

Naar dezen gedachtengang behoort derhalve in werkelijkheid enkel de uitverkorene tot het genadeverbond. Niet alle kinderen der geloovigen. Slechts de uitverkorenen kinderen der geloovigen. En de andere kinderen der geloovigen dan? Zijn ze gelijk aan heidenkinderen, aan kinderen van ongeloovigen? Neen ook niet.

Tweeërlei mogelijkheid is hier. Zoolang het tegendeel niet blijkt, zijn ze te houden voor waarachtige kinderen des verbonds, voor uitverkorenen. En, wanneer het tegendeel blijkt, door ongeloovigen wandel en afval, dient men te aanvaarden, dat zij vóór hun afval slechts schijnbaar, slechts uitwendig, slechts in de beschouwing der liefde, welke immers alle dingen hooft, behoorden tot het genadeverbond. In waarheid hebben ze aan de werkelijkheid van het genadeverbond nimmer deel gehad, hoewel ze voor een tijd recht hadden op den eertitel van verbondskinderen”.

Wat Zuidema hier zegt is weer vlijmscherp.

Het komt immers hierop neer, dat Kuyper in zijn denken en spreken over het verbond zich verstrikt heeft in een soort alsof-philosophie.

Er is eenzijdig immers de werkelijkheid. Die is deze, dat niet alle kinderen der geloovigen ware bondelingen, dat wil bij Kuyper zeggen: wedergeboren zijn. Deze werkelijkheid ziet God, daarnaar oordeelt Hij — deze werkelijkheid heeft Hij ook aan zijn kerk geopenbaard. Niet allen die uit Israël zijn, zijn Israël! — heeft Hij tot zijn gemeente gezegd.

Maar dwars tegen deze werkelijkheid in laat de kerk zich nu leiden door een beschouwing, deze n.l., dat zij de kinderen der geloovigen, die in werkelijkheid niet allen „ware bondelingen”, wedergeborenen, uitverkorenen zijn toch als zodanig beschouwt. Hoewel de kerk dus uit Gods eigen mond hoort, dat niet alle kinderen der geloovigen wedergeboren zijn, beschouwt zij ze toch als zodanig!

En de HEERE zelf zou de kerk bevelen deze als-of-philosophie te aanvaarden en zich door deze, met de door Hem zelf bekend gemaakte werkelijkheid volkomen strijdige beschouwing, bij het heilige werk van leiding der lammeren van Christus' kudde te laten beheerschen!

En nog is het eindpunt van dezen kuyperiaanschen doolweg niet bereikt.

Zuidema schrijft namelijk: „Enmaal gaat prof. Kuyper nog één schrede verder. Wanneer hij ook een onderscheid maakt, niet alleen tusschen het oordeel der liefde van de kerk (en het) oordeel Gods, doch ook tusschen de werkelijkheid en de beschouwing Gods! Hij schrijft n.l. op het eind van z'n studie, dat God alle verbondskinderen, ook de schijn-geloovigen, de hypocrieten, dus ook hen, die in werkelijkheid niet tot het genadeverbond behooren, beschouwt als zijn kinderen, zijn zonen en dochteren”.

Volkomen terecht betoogt Zuidema daarop, dat wie zulke dingen durft te zeggen dicht nadert aan de grens van een goddelijk „alsof”, waarbij n.l. een verbondsbeschouwing van Gods zijde wordt verondersteld, welke met de goddelijke werkelijke uitverkiezing van Gods zijde, dat is dus niet de ware, door God gegeven verbondsgemeenschap van Gods zijde, geen verband houdt!

Inderdaad, wie zoo iets schrijft en het meent, onderneemt het verschrikkelijke bedrijf te poneeren, dat God in een bepaald, uiterst belangrijk opzicht bij zijn omgang met en behandeling van de menschen niet met de door Hem zelf gewilde en gemaakte werkelijkheid rekent, maar zich dan laat leiden door met die werkelijkheid strijdende beschouwingen, dus met ficties en illusies!

De menschen, die God niet verkoos en niet vernieuwde, zou Hij, Hij zelf toch beschouwen als menschen aan wie Hij deze weldaden wel had bewezen!

Geloove dit wie het kan!

Deze verschrikkelijke stelling is wel een „sprekende” kwade vrucht, welke de boosheid van den boom, waaraan zij groeide, wel zeer duidelijk demonstreert. Is dit alles, zakelijk gezien, geen blasphemie?

Verpletterend is inderdaad Zuidema's critiek op dr. H. H. Kuyper's verbondsbeschouwing. C. V.

KERKELUK LEVEN

ZELFSTANDIG OPTREDEN IN DE POLITIEK?

XIII.

Een uitvoerige bespreking van het in ons vorig artikel genoemde rapport kan niet worden ondernomen hier; we blijven staan bij enkele hoofdzaken.

We zwijgen over de slordige wijze, waarop Calvijn's aan de weerlegging van Servet vastgeknoopt tractaat over de noodzaak van haereticus, d.w.z. ketters (of ook scheurmakers) met het zwaardrecht te straffen, wordt aangehaald, en weergegeven. We wijzen er alleen op, dat de titel niet juist wordt vertaald. Het Rapport geeft als onderdeel van den titel aan: „dat de ketters met het zwaard moeten gestraft worden”. Maar er staat: dat de haereticus met het recht-van-zwaard (het zwaardrecht) moeten bedwongen worden: lure gladii coerendos esse haereticos. Ik geloof, dat de vertaling van „haereticos” door „ketter” niet volledig is, en niet doeltreffend; want er zit in het woord naast het element van „eigen” leer óók een element van groepsvorming, van scheurmakend (een filosofische school heet soms een filosofische haeresis). En hier! is 't Calvijn wel degelijk te doen om het scheurmakend element. Maar voorts is de titelvertaling van het Rapport misleidend. Het Rapport vertaalt den titel eerst onjuist (het tractaat van Calvijn zou volgens die vertaling handelen over het „straffen”-met-het-„zwaard”, waarbij wij aan DOODEN denken) en betoogt dan: maar 't valt ondanks dien barren titel nog al mee, want Calvijn wil tenslotte alleen maar de zwaarste gevallen met de doodstraf afdoen. Op zoo'n manier gelezen, geeft Calvijn een verkeerd titel aan zijn boek of een verkeerd boek bij zijn titel. Maar als men in den titel leest: niet het zwaard, doch het zwaard-recht, wordt Calvijn beter verstaan. Het zwaardrecht heeft de overheid, en ze gebruikt dat zwaard-RECHT óók in veel gevallen waarin ze heelemaal niet met het beuls-ZWAARD werkt. Het „zwaard” der overheid is een ander dan dat van haar beul. Zooals de sleutel van de stad van 's burgemeesters inventaris een andere is dan van den poortwachter. Als we belasting betalen of ons straatje moeten schrobben om zoóveel uur, en niet later, gebruikt de overheid haar zwaard-recht. Hier krijgt dus de overheid een positieve taak tegenover kerk-scheuring en -verwoesting. (Je zou er haast jaloersch op worden, want je had dan tenminste kans op een behoorlijk protocol! Maar dit is slechts tusschen haakjes..... voor de A.R. synodocraten.)

Het tractaat van Calvijn is inderdaad leerzaam; bij Servet immers signaleert hij (C. R. VIII, 462, de nummering van het Rapport deugt niet) ook deze dwaling, dat Servet ontkende, dat in zaken der religie eenig gebruik van het zwaard was. Het is, alsof je een lid van de J.V. op G.G. hoort.

Ik constateer, dat het Rapport in dit kleinigheidje

⁵⁾ In het algemeen ziet hij trouwens „haeresis” (in den zin van valsche leer) als wortel en begin van schisma (49, 481).

(waaraan toch weer veel hangt) den indruk wekt, alsof Calvijn zou bedoelen: met het zwaard uitroeien is hetzelfde als: de mitrailleur erop! Dat is niet juist. Zwaard is niet zwaardrecht. Haar zwaardrecht gebruikt de overheid óók als zeden beul met rust laat. Ze gebruikt dat altijd, als ze haar gezag doet gelden om te bedwingen. „Geestelijke vrijheid eerbiedigen” KAN dus beteekenen: zwaardrecht prijsgeven. Bevoegdheid praetendeeren, maar geen politionele macht willen of mogen oefenen om de exonsia te doen gelden. Ik geloof, dat de heer Schouten terecht daartegen opponeert, als 't gaat over Linggadati. Ik meen óók, dat diezelfde kwestie om een hoek komt kijken als we Calvijn willen verstaan.

Geen kleinigheid, zeiden we, dit vertalingskwestietje. Neen, werkelijk niet. Het Rapport, 290, in zijn tendenz om de vaders een beetje naar vader A. Kuyper toe te halen, redeneert nu zóó: Calvijn was nog wel streng, maar de latere gereformeerden waren al veel gemakkelijker. Het strengere gevoelen is door hen „niet onbelangrijk verzacht”. U voelt: dat is al een redeneeren naar Abraham Kuyper toe.

Maar nu het bewijs?

Wel, men haalt de Synopsis aan (het bekende leerboek der Leidsche professoren „uit den bloeitijd”). Daar wordt gezegd (volgens 't Rapport) dat het beter is de kettersche leeraars af te zetten of te verbannen of op eene andere wijze te beteugelen, dan met den dood te straffen. Alleen voor érg gevaarlijke haereticus wordt dan weer „eene uitzondering” gemaakt, zoo erkent het Rapport ten aanzien van de Synopsis.

Maar het is weer onjuist.

In stelling 65 toch spreekt de Synopsis n.l. over gevallen, waarin de overheid, zooals het in bepaalde perioden wel eens gebeuren kan, niet bij machte is met haar machtsmiddelen naar believen op te treden. In zó'n tijd moet ze wel veel tolereren! Maar dan spreekt stelling 66 over die gevallen, waarin de overheid wel degelijk in staat is, tegen heterodoxe leeraren en haeretische volksverleiders dwingend op te treden en hen met haar zwaard te bedwingen (weer dat woord van straks: „coercere”). In zó'n geval zeggen — aldus de Synopsis — andere theologen: pas de doodstraf toe. Maar de Synopsis zelf wil, als er een andere manier (dan de doodstraf) bestaat, om hen met behoud van wat billijk en profijtelijk is te bedwingen (weer „coercere”), de meesten van die verleiders, na hun kerkelijke veroordeeling laten straffen met lichtere maatregelen, b.v. verbanning, zonder nog de doodstraf toe te passen. De meesten: de ergsten moeten toch nog sterven.

We hebben dus hier duidelijk overeenkomst met Calvijn en heelemaal geen „belangrijke verzachting”. HIER is ook door de Synopsis een „coercere” (in toom houden, bedwingen) van de haereticus door de overheid, die in staat is (possit), d.w.z. de dwangkracht, de dynamis heeft, hen te bedwingen (weer „coercere”) met het zwaard. Dat IS haar bevoegdheid (exousia); u kan die bevoegdheid ook gebruiken. Met andere woorden: een overheid die de doodstraf toepast, gebruikt EEN manier van oefening van haar zwaard-recht; en een overheid, die de haereticus op andere wijze aanpakt, gebruikt haar zwaard-recht op een tweede manier. Maar BEIDE roeren „met het zwaard” (de ééne met, de andere zonder „mitrailleur”) ketterij uit. Het is dus hetzelfde als wat Calvijn zegt. Ook die wil tusschen verschillende groepen van haereticus onderscheiden hebben, en zegt dan: alleen de ergsten met de doodstraf, maar ALLEN met het zwaard-recht bedwingen.

De onjuiste, we zullen aannemen: onbewust tendentieuze vertaling van Calvijn heeft 'n brugje geslagen voor de tot nu toe in het Rapport slechts imaginaire bewering: de vaders hebben al gauw Calvijn een beetje gecorrigeerd. De afstand tusschen „art. 36” volgens de vaders en „art. 36” volgens A. Kuyper werd verkleind. Maar het gebeurde kunstmatig.

Een tweede bezwaar tegen de redeneermethode van het Rapport dringt zich aan ons op, als we letten op de manier, waarop „gewerkt” wordt met het argument, dat (óók al volgens Calvijn; die mag nu ineens weer als grondlegger meehelpen) „de roeping van staaten kerk wordt onderscheiden”.

O neen, wij denken er niet aan te loochenen, dat Calvijn deze eenvoudige wijsheid gekend en onderwezen heeft.

Maar wij hebben er wel bezwaar tegen, dat het Rapport nu van deze eenvoudige wijsheid een ietwat gammele springplank maakt, om uit te komen dáár, waar Calvijn zelf nooit heeft willen komen.

Er gebeuren n.l. enkele ongelukjes.

Het eerste ongeluk is al weer, dat men slordig Calvijn weergeeft. Ons wordt verzekerd (wat waar is), dat Calvijn (Institutie IV, 11, 1) uitspreekt, dat de ourgerlijke regeering (politia) en de geestelijke regeering (politia) van de kerk totaal onderscheiden zijn.

Voor-
hier m-
er tw-
in de z-
het een-
lijk to-
dige re-
Tw-
Wie
in dit m-
Calvijn-
heeft o-
sta a-
dat t-
daa-
bevonde-
heid
„Tw-
leir
Maar
zegt, ve-
de nam-
(ook va-
namelij-
is een
homine-
die d-
draaien
niet na-
Twee-
Calvijn-
Dat
Hij spr-
christen-
(Gal. 5
slavernij
zeggen.
Maar,
wat pra-
die kom-
vrijgema-
len b-
het is
binding
de Wed-
§ 15 uit-
zen s-
ten we-
ring
lijk, wa-
tot den
gerlijk,
plichten-
plichten-
heeten
Want e-
werelden
schillene-
En o-
eerst ov-
schuwer-
leert
de b-
in IV, 2
zelf te
We h-
lei reg-
erlei re-
port on-
wel sam-
Calvijn
voudig,
wikkel-
tusschen
rechtsple-
consc-
is ook
wett-
Daarna
port me-
den men-
rein
op da-
Hier,
port van
en A. R.
dat er
gebeurd

PRATE

Wé le-
meent:

In h-
moet a-
gezind

Ik be-
zich als
crete

moet zie-
niet ver-
als de

juist zo-
dat men-
ons) te

handeld